

טעימות

הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט
להערות והוספות: a0527652027@gmail.com

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעודד שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *

לתגובות והערות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

ציבור, מחמת שהיא מנחה תמידית בכל שבת ושבת תקפיד התורה בה, ונצטוונו גם כן בה שתהיה מצה..."

דברי החינוך הללו פלאיים, וכבר הקשו עליו האחרונים, שהרי שתי הלחם אינם מוקטרים על המזבח, כי גם בהם יש איסור הקטרת חמץ, כפי שממשיך הפסוק "קרנן ראשית תקריבו אותם ואל המזבח לא יעלו..." ולא מצאנו חילוק באיסור שאור ודבש בין קרבן יחיד לקרבן ציבור.



התבוננות | מה רע בחמץ בימות השנה?

בדף שלנו אנו פוגשים באיסור לא כל כך מוכר של "כל שאור וכל דבש" האסורים בהקטרה על המזבח. אנו יודעים שבפסח אסור לאכול חמץ זכר ליציאת מצרים שלא הספיק בציקם להחמיץ, אבל למה על המזבח אסור להקטיר חמץ במשך כל השנה? מה רע בחמץ?

כנראה שטעם האיסור כל כך מופלא, עד שלפני שהחינוך מציע את הטעם שלו הוא מקדים "התנצלות":

"שרשי מצוה זו נעלמים מאד למצוא אפילו רמז קטן מהן, ואולם מפני שכבר הודעתי בפתח דברי שכוונתי באלו הטעמים שאני כותב להרגיל הנערים ולהטעים להם בתחילת בואם לשמוע דברי ספר, כי יש לדברי התורה טעמים ותועלות, ויקבלום על דרך ההרגל שלהם וכפי חולשת שכלם, ואל

יהיו להם המצוות בתחילה כדברי הספר החתום. פן יבעטו בהם מתוך כך בנערותם ויניחום לעולם וילכו בהבל, על כן אכתוב בהם כל אשר יעלה בתחילת המחשבה, ואל יתפוש עלי תופש בשום דבר אחרי ידע הכוונה..."

אחרי ה"התנצלות", הוא פונה ללמדנו מעט טעם במצווה:

"ואומר, כי ענייני הקרבן כולם לעורר מחשבת המקריב, ולפי המעשה ההוא יקח דמיונותיו בנפשו, הכל כאשר כתבנו כבר, ועל כן בהרחיק החמץ, שהוא נעשה בשהייה גדולה, מקורבנו, יקח דמיון לקנות מידת הזריזות והקלות והמהירות במעשי השם ברוך הוא, וכמו שאמרנו זכרונם לברכה הוי קל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות וכו'. ונתחייב העניין במנחת היחידים יותר ממנחת הציבור לפי שהיאוש והעצלה נמצא ביחיד יותר, כי הרבים יזהירו זה את זה, ולכן לא תקפיד התורה על זה במנחת הציבור הבאה מזמן לזמן, כגון שתי הלחם של עצרת, אבל בלחם הפנים אף על פי שהוא נקרא גם כן מנחת



התבוננות | מה רע בדבש? המרוץ למתוק!

על איסור הקטרת "דבש" על המזבח כותב החינוך את הטעם הבא:

"ובענין הרחקת הדבש נאמר אל הילדים רכים כדי לייסרם, שהוא סיבה לדמיון שימעט האדם מלרדוף אחר המאכלים המתוקים לחיכו, כמנהג הזוללים והסובאים ימשכו לעולם אחר כל מתוק, ולא יתן לבו כי אם אל המאכלים המועילים לגופו וצריכים למחייתו ושומרים בריאות איבריו. ולזה ראוי לכל בעל שכל לכון במזונו ושתייתו, לא לכוונת הנאת מישוש הגרון. ולו חכמו בני אדם ישכילו זאת,

כי כל עניין חוש המישוש חרפה היא להם, כל שכן שאין ראוי להם לכון אליו ולהנות בו, רק הצריך אל הטבע בהכרח. ומאנשי החכמה כתבו חוש המישוש אשר הוא חרפה לנו..."

שמעתי מהגר"ד בעלסקי שליט"א שתמה מדוע לא קורה שאנו שוכחים לאכול... קורה לפעמים שאנו שוכחים יעלה ויבוא, יש כאלו שמסוגלים לשכוח אפילו ברכת המזון, אבל לאכול?!! את זה אף אחד לא שוכח...

והנה, סיפר הגר"ד, פעם אחת ראו תלמידים את הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל רץ אל חדר האוכל של הישיבה. הדבר היה פלאי בעיניהם, היתכן שרבינו רץ לאכול?... נאלץ רבי אברהם לספר להם את האמת: לפני כמה דקות נזכרתי שלא אכלתי זה שלושה ימים, והרי יש אומרים שאדם לא יכול לחיות בלי לאכול שלושה ימים, חששתי לשיטתם ורצתי מהר להכניס אוכל לפי, שלא אכניס עצמי לסכנה... הוא ישב ולמד, ישב ולמד, ולמד... ושכח לאכול...



שכח לאכול | ר' אברהם גניחובסקי



פשט | דבש ושאור מטעימים את האוכל

בדרך הפשט השייכות בין "דבש" ל"שאור" היא: נתינת טעם באוכל. לא רבים יודעים, אבל ה"שאור" מיועד לנתינת טעם מושלם ללחם. בסוגיות בפסחים מבואר שבצק שהחמיץ ברמה כזו שעדיין לא השתבח טעמו לטעם חמץ, נחשב "שיאור" = מצב אמצעי בין מצה לחמץ. ראו רש"י פסחים מג, א ובמפרשים שם.

ואכן, מצה נקראת בארמית "פטיר", ציין מו"ר בעל מעט צרי צצ"ל ש"פטיר" הוא גם תרגומה של המילה "תפל". "היאכל תפל מבלי מלח" מתורגם פטיר. הרי לנו שמצה היא "לחם עוני" ללא תוספת טעמים של חימוץ או מתיקות.

[אולי זהו מקור לדברי חז"ל שאשת לוט סירבה להגיש מלח לאורחים, כי כתוב בפסוק שהאכיל אותם מצות, פטיר, תפל בלא מלח. ואולי לכן אצל אברהם לא כתוב שהגיש להם 'מצות' אלא 'עוגות', משום שנתן להם את המצות עם מלח ומיני לפתן, ללפת בהם את הפת, ושוב לא הוי 'מצה' = פטיר שאינו מתוקן, ובפרט לפמש"כ המפרשים שאברהם נתן להם מצה עשירה לפי שערב פסח היה, ושוב אין נופל בו לשון פטיר כל כך. ואולי זהו הטעם למנהג שלא לאפות או לתבל את המצה עם מלח, כדי שתהיה "פטיר" ללא שום תבלין של חמיצות, מתיקות או מליחות].

הקב"ה מצווה שלא נגיש לפניו תבלינים להטעים את הקרבנות. **העוצמה האמיתית נמצאת בטעם הבסיסי כמו שהוא**, כמו שמאריך המהר"ל להסביר מדוע "לחם עוני" בסיסי ולא מורכב מבטא את החירות האמיתית.

כנראה זאת הסיבה שהגויים היו מטעימים את קרבנות האלילים בדבש ושאור – כמו שכתב הרמב"ם במורה נבוכים – כי הם סברו שהם "מאכילים" את האלילים, והם ביקשו ש"יהיה לאלילים טעים"... אבל יהודי לא חושב שהוא "מאכיל" את הקב"ה ח"ו, אלא מעלה לפניו את כוח החיים והצמיחה לריח ניחוח.

הפשט הזה מתבאר דווקא מתוך הדגשת התורה על ה"יוצא מן הכלל": המלח. יחד עם איסור שאור ודבש, מדגישה התורה שאת המלח **כן** צריך להוסיף על כל קרבן. בגלל "ברית המלח". מה השייכות של דין זה לאיסורי דבש ושאור? כי שלושתם באים לתבל ולהטעים את הקרבן, כמו שביארנו.



מהדף היומי | בחג השבועות מגישים שאור ודבש

בימים אלו, אנו מתקרבים בשמחה אל שמחת מתן תורה.

מעניין שדווקא בחג השבועות אנו מגישים גם חמץ (שתי הלחם) וגם דבש (ביכורים), כמו שמדגישה התורה "קרבן ראשית תקריבו אותם לה'" מפרש רש"י "קרבן ראשית תקריבו - מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש? קרבן ראשית, שתי הלחם של עצרת הבאים מן השאור, וביכורים מן הדבש, כמו בכורי תאנים ותמרים".

מה השייכות של הטעמים ה"עשירים" וה"מורכבים" אל חג השבועות? דווקא אחרי שאכלנו בחג הפסח את המאכלים הבסיסיים והפשוטים, אנו רשאים להודות על העונג של המתיקות. מי שאינו יודע ליהנות מאוכל בסיסי, איננו נהנה מהמתיקות אלא משועבד לה, כמו שכתוב בחינוך שהבאנו לעיל.

אחרי שלמדנו ליהנות מהבסיס, אנו יכולים להמשיך וליהנות מהפינוק המיוחד של המתיקות והחמיצות, שאור ודבש. וראה עוד לקמן אודות השייכות בין ה"דבש" לתורה הניתנת בשבועות.



נידון | מה נכלל באיסור הקטרת "דבש"?

המשנה למלך (הלכות איסורי מזבח ה, א) תמה שהרמב"ם לא ביאר מהו ה"דבש" האסור בהקטרה, האם מדובר על דבש תמרים (כמו סתם דבש בתורה) או גם דבש דבורים?

הוא מביא את הגמרא שלנו כמקור לכך שלא רק תמרים אסורים בהקטרה אלא גם כל הפירות. שהרי הגמרא שלנו מביאה את איסור "כל דבש לא תקטירו" כמקור לכך ש"בנות שוח" אסורות בהקטרה, ופירש רש"י "וכל דבש – וכל מיני פירות האילן בכלל". וכן כותב רש"י על התורה שכאן "דבש" מתפרש "כל מיני מתיקות פרי".

מעניין שבפסוק "קרבן ראשית תקריבו אותם" מפרש רש"י במצוות ביכורים "כמו ביכורי תאנים ותמרים", מדוע השמיט רש"י ענבים ורימונים? משמע קצת שדווקא פירות מתוקים שזב מהן דבש בכלל האיסור. אבל במקומות אחרים מתבאר אחרת כמו שהוכיח המשנה למלך שם.

דבש דבורים – גם הוא בכלל האיסור. כך כותב המשנה למלך שם, כיון שהוא בכלל "דבש".

ומה הדין סוכר שלנו? מעניין לדעת שרש"י בשמואל מפרש "יערת הדבש" = קני סוכר, כך גם בשיר השירים על הפסוק "אכלתי יערי עם דבשי", מפרש רש"י – אכלתי את הסוכר עם הקנה שלו. הרי לנו שגם הסוכר נקרא "דבש" בלשון המקרא.



כדוגמא ומשל ללקח שבפסוק הבא: "הוקר רגלך מבית רעך
פן ישבעך ושנאך". יותר מדי זה פחות מדי.



אהבת תורה | דבש ותורה – מעוררים תיאבון לעוד ועוד...

בחג השבועות נוהגים לאכול מאכלי דבש משום "דבש וחלב
תחת לשונך". במה התורה נמשלה לדבש? גם במובן הזה
שביארנו: ככל שאוכלים ממנה – כך רוצים עוד ועוד... רווחא
לבסימא שכיח.

הגמרא בברכות כא, א אומרת שיש ללמוד ברכת המזון
לפניה מקל וחומר מהברכה שלאחריה, ובברכות התורה
הוא להיפך, שיש ללמוד ברכת התורה לאחריה קל וחומר
מהברכה שלפניה. והדברים טעונים ביאור. וביאר ההפלאה
(בהקדמתו) שהכל קל וחומר אחד הוא: אם מברך כשהוא
שבע בודאי יברך כשהוא רעב ומשתוקק אל המזון. אלא
שבאכילה גשמית הרעב הוא קודם אכילה, ולכן הקל וחומר
הוא מברכה שלאחריה לברכה שלפניה, **אבל בתורה ככל
שהוא לומד יותר - הוא רעב יותר**, ובלשונו: **"יתאוו יותר
ותאב לו וחשוב בעיניו"**, ושפיר עבדינן בזה ק"ו להיפך: מה
לפניה מברך כשאינו רעב כל כך כל שכן שאחריה כשהוא
משתוקק יותר לתורה שיברך עליה...

זהו ממש כמו במיני מתיקה. אתה נכנס אליהם שבע ונותר
אחריהם רעב לעוד ועוד... אפשר לראות אנשים שבעים
אחרי סעודת ליל שבת מגיעים ל"שלום זכר" מתחילים רק
ל"טעום" גרעין-שחור אחד וההמשך ידוע... הם לא מצליחים
לסיים...

זקני רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל ביאר שזוהי המעלה של
חזרה "מאה פעמים ואחת". גם אחרי שהוא למד "מאה
פעמים" הוא רעב ומתלהב ללמוד עוד פעם!...

הוא הביא על זה את הפסוק בשיר השירים "הביאני אל בית
היין ודגלו על אהבה", והנה בגמרא בפסחים מבואר שהיין
מסעד סעיד אם שותים מעט, אבל אם שותים הרבה יין הוא
מגרר גריר, מעורר התאבון, לכן בערב פסח אסור לשתות
מעט יין אך מותר לשתות הרבה יין לעורר תאבון... כך גם
התורה ככל שלומדים בה יותר היא מעוררת יותר תאבון
להמשיך עוד ועוד, וזהו הלומד מאה פעמים ואחת מראה הוא
על גודל תשוקתו וצמאונו לתורה.

והיה אומר בשם גיסו הגדול, הגרי"ש אלישיב זי"ע, שאמר
לו הרבה פעמים שהוא מתפלל למה אין רגילים בישיבות
הקדושות לחזור הרבה על הלימוד "הלא החזרה היא כל כך
מתוקה.. הרי בפעמים הראשונות ישנו עדיין קושי בהבנת
הסוגיות ובישוב כל הקושיות... ודוקא לאחר שהדברים
מחווירים כשמלה, עוזבים אותה לסוגיא אחרת?! הלא דוקא
אז החזרה מתוקה כל כך, לחזור שוב ושוב על הדברים

לשון הקודש | מה פירוש "דבש"?

רש"י במסכת סוכה כותב על "ארץ זית שמן ודבש - כל מיני
מתיקה קרויין דבש, ותמרים מיני מתיקה הן". כלומר, שגם
ה"דבש" שבשבעת המינים מתפרש מבחינה מילולית "מין
מתיקה", כשהכוונה היא לתמר.

במסכת מכות (טעימות דף יח) ביארנו שלכן ימי ליקוט
הפירות, שבועות עד סוכות, הינם ימי שמחה, יותר מאשר
כל ימי קציר התבואה, משום שהפירות מיועדים לעינוג
ומתיקות, לכן מברכים עליהם "שרצית" והנחת לאבותינו,
הם מוכיחים לנו שהקב"ה לא רק מקיים אותנו אלא גם מפנק
אותנו בתענוגים.

אגב, אתם יודעים **מדוע חטוטרת הגמל נקראת "דבשת"?**
משום שהיא נפצעת הרבה, בגלל המשאות, ורגילים למרוח
עליה דבש לרפואה... (רש"י ישעיהו ל, ו).



העמקה | מדוע לקינוח הסעודה אוכלים דווקא מתוק?

הגמרא מבארת ש"קיינן כבנות שוח" הכוונה "כבנות שוח
לאדם", ומפרש רש"י "כאדם המביא קינוח סעודה מיני
מתיקה, והוא לשון קיין".

מדוע בסוף הסעודה מביאים דווקא מיני מתיקה?

משום שבסוף הסעודה הסועדים כבר שבעים ובשביל שיוכלו
לאכול בתיאבון הם צריכים לאכול מתוק. לדברים מתוקים –
תמיד יש מקום בבטן... איך אני יודע? הגמרא במסכת מגילה
מספרת על אב"י שהגיע שבע לביתו של מרי בפורים, הגישו
לפניו שישים מנות מתוקות והוא אכל את כולן בתיאבון שלא
פסק אחריהם, אדרבה, אילו היה אפשר הוא היה אוכל "גם
את הצלחת"... כך אומר אב"י. איך זה קרה? הרי הוא הגיע
לשם שבע! מבארת הגמרא ש"רווחא לבסימא שכיח" מפרש
רש"י "ריוח מצוי לדבר המתוק בתוך המעיים".

כך גם בעירובין פב, ב אומר רבי יהודה שבשבת אוכלים יותר
בכל סעודה מאשר בחול, משום שהמאכלים מבושמים
(מתובלים) ו"רווחא לבסימא שכיח", שם מפרש רש"י:
המעיים מתרווחין לפנות מקום לדבר המתוק.

זאת הסיבה ששלמה המלך מזהיר בספר משלי "אכול דבש,
הרבות - לא טוב". מרוב מתיקות אדם מסוגל להרבות כל
כך באכילה עד שמקלקל את בריאותו. וכן בפרק כ"ה "דבש
מצאת אכול דיין, פן תשבענו והקאתו" הוא משתמש בזה



וורט | מדוע הביאה הגמרא דוקא פסוקים אלו

הגמרא מוכיחה ש"פשעים אלו מרדים" מהפסוק "מלך מואב פשע בי" ומהפסוק "אז תפשע ליבנה". המפרשים האריכו להקשות מדוע הביאה הגמרא את דברי מלך ישראל אל יהושפט, ולא את דברי הנביא שמתאר את המרידה כמה פסוקים קודם לכן "ויפשע מלך מואב".

אני הקטן מתפלל מדוע המפרשים לא הקשו קושייה **הרבה יותר זועקת**: הדוגמא השניה בגמרא היא מהפסוק "אז תפשע ליבנה", והרי **בתחילת אותו פסוק עצמו** כתוב "ויפשע אדום מתחת יד יהודה עד היום הזה", ועל זה ממשיך הפסוק "אז תפשע ליבנה בעת ההיא". מדוע לא הביאה הגמרא את תחילת הפסוק?

אני חושב שהגמרא הביאה דווקא ב' פסוקים הללו כדי לבאר את החומרה שיש ב"פשעים" יותר מאשר ב"עוונות": ה"מרידה" היא "מדבקת", היא מפוררת את יראת המלוכה וגורמת שגם אחרים יפרקו עול המלוכה מעליהם.

הרי זאת הסיבה שמלך ישראל פונה למלך יהודה "מלך מואב פשע בי - התלך עמי למלחמה" והוא משיב לו "כמוני כמוך, כעמי כעמך, כסוסי כסוסיך". כי אם אין תגובה חריפה כנגד המרידה במלך ישראל, לא יעבור זמן ארוך וגם תתעורר מרידה במלך יהודה.

ואם אין זו הוכחה מספקת, מביאה הגמרא פסוק מפורש: "אז" תפשע לבנה. אז – כאשר פשעה אדום מתחת יד יהודה – הרגישה ליבנה שגם היא יכולה והצטרפה למרד, כמו שכתוב במפרשים שם.

אם כן, המרידה דורשת תגובה חריפה, לא רק כעונש מול החוטא כמו בחטאים ועוונות, אלא בעיקר כשמירה על מעמד המלוכה מול שאר האזרחים.

אם כן, היתה הסברא אומרת שעל הפשעים לא תועיל כפרת יום הכיפורים, כיון שהנזק כבר מתגלגל והולך ואין לזה תיקון אלא באמצעות העונש, אבל הקב"ה ברחמיו העצומים מכפר גם על הפשעים!

המאירים..."

ונאים הדברים למי שאמרם, כי הגריש"א היה מרגיש מאוד מאוד במתיקות התורה, והיה חוזר ומשנן בשפתיים דולקות ובשפה ברורה, וכנודע בשערים.



מושג | סעודה מול תענוג

סיבה הנוספת שבקינח סעודה מגישים דוקא "מיני מתיקה". משום שמיני מתיקה נועדו לתענוג. דבר שהוא לתענוג לא משתמשים בו להשביע רעבונו. זה "הורס" את ההנאה והיוקרתיות!...

כך מבואר בגמרא לגבי אכילת קרבנות, פסח או מצה, שהם צריכים להיאכל "על השובע", משום שכתוב **"למשחה" דרך גדולה וכבוד "כדרך שהמלכים אוכלים שמביאין התפנוקין הטובים בקינח סעודה** לפי שכבר שבעו משאר מאכלים ונפשם קצה בהם אלא שנהנים ממאכלים הטובים באחרונה".

פעם אחת המליצו לי חברים לאכול עם אשתי באיזו "מסעדת גורמה" יוקרתית להחריד... אבל הוסיפו החברים והזהירו: **לפני שאתם מגיעים - תאכלו טוב ארוחת צהריים...** אי אפשר להשביע שם את רעבוונכם, כל מנה עולה המון אבל היא קטנטנה, זאת ה"יוקרה"... אתם לא באים כאן לשבוע – אלא להתענג!

זאת המעלה של "קיץ המזבח": הקרבנות המחוייבים כבר הוקרבו, אבל עם ישראל מבקש להוסיף עוד קרבנות "לתענוג"!!!

התורה משולה מצד אחד למים, לחם ובשר – בלעדיה אנו צמאים רעבים וחלשים. אבל מאידך היא משולה גם לפירות האילן ולדבש – אנו מתענגים איתה, "מיני מתיקה ממשיכים הלשון לתורה". לומדים תורה בהתענגות. "עם מדושי עונג"!